

LS 0008

Detta är intervju nr 8, med fröken Agda L. Benson, född 1899, i Stafsinge.

Lennart Setterdahl: Om jag frågar Er, Fröken Benson:
Ni var ett år gammal när Ni åkte med föräldrarna över till Amerika.

Agda L. Benson: Ja, det är det, ett år gammal.

L: Det var alltså 1900?

A: 1900.

L: Jaha. Kan Ni påminna Er - Ni kan inte minnas någonting själv, för Ni var för ung för det, men de har berättat för Er - Era föräldrar har antagligen talat om anledningen Varför de åkte över.

A: Ja. Det var för att de skulle bosätta sig och - vad ska jag säga

L: Få bättre sysselsättning.

A: bättre sysselsättning, ja.

L: Er far kom från ett lantbrukarhem och Er mor gjorde

A: Också.

L: Vad hade de för sysselsättning innan de åkte hit över till Amerika? Vad arbetade de med?

A: Pappa arbetar på faderns gård.

L: Och det var fler syskon, förstår jag.

A: Han var inte den äldste.

L: Det var ju brukligt på den tiden att äldste sonen fick övertaga faderns gård - och det kanske var fallet.

A: Ja det var så.

L: Jaha.

Hade någon tidigare från Er fars eller mors familjer emigrerat till Amerika?

A: Från min fars familj hade han en syster som hade emigrerat.

L: Vilket år var det?

A: Det var nog en 5 6 år före

L: Någon gång 1895, ja.

A: Det tror jag.

L: Var hon gift när hon åkte till Amerika?

A: Nej. Hon var gift i Sverige.

L: Gift i Sverige. Och kan Ni påminna Er att Era föräldrar talat om att hon skrev tillbaka och talade om förhållandena där?

A: Ja det hade hon gjort.

L: Så Era föräldrar, Er far i det här fallet, hade reda på lite grand hur

A: Hur det var här.

L: Jaha. Ni kan inte påminna Er om Vad hon skrev om, eller skickade saker tillbaka, till exempel?

A: Nej, det vet jag inte.

L: När de nu i familjen, far och mor, beslutade sig för att emigrera - hjälpte Era farföräldrar eller morföräldrar till med resan eller -

A: Det tror jag. Det tror jag.

L: Och hur gick resan ifrån Falkenberg till Göteborg? Med tåg eller?

A: Ja. När jag var i Sverige sista gången så hörde jag att min morbror hade kört häst till Falkenberg och de åkte tåg till Göteborg. De gick på båten till England. Mamma sa att de kom dit till England Liverpool en vecka, innan båten till Amerika.

L: Ja. Var förhållandena bra på båten, eller?

A: Mamma sa att det var trångt. Det var många som .. Det var bättre för karlarna än för damerna.

L: Jaha.

A: De kunde gå ut på stan eller i stan.

L: Och de andra var fastlåsta med barnen.

A: Med barnen. Så det var inte som det är nu.

L: Nä.

Ja när båten anlände till New York, var det någon och mötte Er.

A: Nej. Nej. Det förstår jag att pappa och mamma, och jag, reste direkt iväg till New Jersey.

L: Jaha. Och där stannade Er far för ett tag kanske och

A: Ja de stannade där en tid ja. Pappa arbetade. Han var för gammal att arbeta som (). Han kan inte komma in i construction-arbetar- eller snickar- fackföreningen.

L: Jaha. Nämnade Er far att det var värre att komma in och få arbete i Amerika just den tiden? Var det många som

A: Ja. På Den tiden var .. var det mycket arbets..

L: Arbetssökande.

E: Ja.

L: Och många svenskar också i samma trakt som Ni bodde?

E: Ja, det var det många, och många från Småland.

L: Jaså, jaha. Kan Ni nämna några namn, som Ni kommer ihåg utav

A: Ja, det var Carlson Carlson och Benson och Peterson.

L: Jaha.

När Ni bodde där i New Jersey nu. Bildade ni en särställning - alltså att ni var för er själva eller? Ni hade en svensk skola kanske?

A: I Mount Clarent vi hade en svensk kyrka Mina föräldrar.

L: Jaha. Och kyrkor. Jag glömde fråga tidigare. Era föräldrar: gick de regelbundet i kyrkan hemma i Sverige, och när de kom hit

A: Ja, det blev detsamma här.

L: Men Er far, han fick arbete här uppe och arbetade i många år?

A: Ett år. Och sedan flyttade till en stad nära Pitsburg. Där hade min faster och farbror bott före och så där var arbete där.

L: Jaha. Så han övergav

A: Så han flyttade till Pitsburg.

L: Jaha. Kan Ni komma ihåg att han nämnde någonting att det var svårigheter att börja på i Amerika och så, jämfört med Sverige?

A: Jag tror inte han tyckte så mycket, inte att han nämnde så mycket. Jag tror det var svårare för mamma, hon var ju hemma i hemmet.

L: Jaha.

A: Men; Det tog inte länge innan de

L: Acklimatiserade sig.

A: Acklimatiserade sig.

A: Jaha.

L: Er mor, vad tyckte hon om skillnaderna? Var det lättare i hushållsarbetet över här jämfört med Sverige? För hon var ju husmor i Sverige också innan.

A: Ja, men det hade varit i hennes egna hem, i hennes föräldrahem, så hon

L: Så På sätt och vis kanske hon tyckte att det var lite enklare att få saker och ting, eller?

A: Inte på den tiden tror jag.

L: Så det var inte några moderniteter just?

A: Inte som vi har nu.

L: Nej.

Ni och Era föräldrar, blev ju äldre efter några år, naturligtvis, och Var det hårda tider i Amerika just då på 1900-talet. Alltså svårt att få arbete, svårt att hålla tillsammans familj och

A: Nej. Vi flyttade till Asdoma i 1905. Jag minns pappa hade arbete där på järnvägen och där tjänade han hela sitt liv.

L: Jaha.

Och han återvände inte till Sverige?

A: Nej.

L: Inte någon gång.

A: Nej.

Han ville att barnen skulle...

L: Ja, komma i skola och så.

A: I skola.

L: Att de skulle komma igång, ja.

Jag ser här i papperen att Er far var så pass gammal att han hade gjort värnplikten innan han åkte till Amerika. Berättade han någonting särskilt om just detta?

A: Han tyckte det var intressant! Han hade aldrig några

L: Nej. Hur lång tid gjorde han? Var det tre månader eller?

A: Det var två gånger, så det var nog tre månader var gång.

L: Jaha. Kommer Ni ihåg han nämnde namnet på regementet eller förläggningen där som han var?

A: Det var Fristad.

L: I Västergötland.

A: I Västergötland, där han gjorde sin värnplikt, det talade han om mycket.

L: Så han hade inga varnande ord för yngre att undvika den på något sätt?

A: Nej. Inte. Han tyckte det var mycket intressant.

L: Jaa.

A: Men han var en sådan person, sådan var han här i Amerika också.

L: Jaha.

Det är svårt att fråga Er, som inte själv upplevt förhållandena under den tiden i Sverige, men; Era föräldrar - kanske både far och mor - har berättat. Under den tiden 1890 1900: var det många som reste från Morup och kring där?

A: Ja. Det tror jag det var många som reste.

L: Så det var så att säga en riktig Amerikafeber.

A: Det är sant.

L: Nämnde de någonting särskilt om detta - anledningen för det. Var det svårt att få arbete? Var det stora familjer, eller vad var det som gjorde det.

A: .. Jag tror att pappa och mamma tyckte att de ville kanske ut och

L: Prova på någonting nytt.

A: Prova på någonting nytt, för annars hade pappa fått arbetat för brodern, som skulle ta över gården. För så var det på den tiden.

L: Ja.

Tror Ni att emigrationen invercade på byns sociala och nöjesliv och så. Blev det ändrat på grund av emigrationen? Att där blev mindre folk i byn efter att alla åkt, eller en stor del åkte?.

A: Å Jag kan inte säga det.

L: De har inte nämnt någonting om det.

A: De har inte nämnt någonting om Det. Men det var ju så många som kom hit till Amerika.

L: Jaa. Nämnades det ingenting om att det var föregångsmän inom byn som försökte göra någonting för att det skulle bli bättre och hålla folk, eller ungdomen kvar?

A: Nej, det talade de inte om.

L: Nej.

A: Men jag Kan tänka att efter mamma och pappa hade varit här en tre fyra år, så skrev hans moder och frågade om de inte ville komma hem, hem; och ta över gården.

L: Jaha. Hade brodern skaffat något annat arbete, eller.. Den som hade gården alltså.

A: Den som hade gården hade en annan gård, så det var ingen utom min far som kanske kunnat ta reda på den.

L: Hur reagerade han till det? Var han intresserad utav det eller?

A: Nej. Vid Den tiden hade di - jag tror nog att det var mamma som tycker att framtiden för familjen var bättre här.

L: Jaha.

A: Vi bodde nära skolan, nära kyrkan, nära affärer och allt sådant.

L: Så det var mer bekvämligheter.

A: Ja det tycker hon nog.

L: Hur lång tid var det efter .. Efter

A: Å 4-5 år.

L: Jaha.

A: Jag tror jag kanske hade börjat skolan. Och så hade de byggt ett hem här också.

L: Jaha.

De nämnde aldrig att det kom hem någon emigrant ifrån Amerika igen till Sverige och bosatte sig och införde nya idéer, nya seder? Alltså till Halland.

A: Jag tror inte det var någon som De .. Det var många som reste dit och talade om hur vackert det var, allting, som de gör nu.

L: Jaha.

A: Men .. Jag tror inte det var någon som stannade kvar där.

L: Nehej.

När Era föräldrar nu emigrerade - Hade de i beräkning; att återvända till Sverige om några år, eller?

A: Nej det tror jag inte. De hade nog tänkt att stanna här i Amerika. Min far var där, tog sina papper mycket fort.

L: Så han blev medborgare

A: Medborgare nästan strax.

L: Jaha!

A: Han väntade inte, som många gör, flera år.

L: Nej.

De första åren; hade de kontakt och skrev till Sverige?

A: Ja, varje månad. Min mor fick brev, hon hade syskon där, och hennes mor och min farmor skrev ofta.

L: Var det flera av Er släkt som kom efter till Amerika? Någon annan ur familjen?

A: Jaa. Mamma hade en bror och en syster som kom och pappa hade också en broder som kom hit och bosatte sig i New York state, och där är hans familj kvar. Men deras förhållande var lite annorlunda än här i Ohio. De bodde nära New York city. Vi hade mycket kontakt med dem också. Vi besökte dem, di kom hit, så vi blev bekanta med kusinerna.

L: Jaha.

Om jag nu övergår till att fråga Er; Fröken Benson, Ni har varit hemma i Sverige, fyra gånger, sa ni.

A: Fyra gånger.

L: Den första gången, vilket år var det?

A: 1948.

L: Jaha. Vilket intryck fick Ni? Era föräldrar hade talat en hel del om Er hemtrakt. Stämde det in någonting?

A: Ja, det gjorde

L: Fick Ni se vad de hade berättat?

A: Ja. Vi fick se vad de hade berättat. Det var verkligen underbart!

L: Jaha. Var naturen -

A: Naturen

L: så som de hade sagt.

A: Ja det var sant. Det var ju en erfarenhet för oss, för allting var ju så bra. De var glada att vi kom.

L: Jaha. Fastän Ni har släktingar.

A: Mamma hade en syster.

L: Det är ju ganska många år sedan, 1900, er familj kom över hit till Amerika och Ni besökte 1948 första gången. Fick Ni se samma trakt och samma hus så som de hade berättat om eller hade det ändrat sig mycket?

A: Ja. then vackrare tror jag, än vi någonsin tänkt!

L: Fick Ni se födelsegården, där Ni är född?

A: Ja. Den är fortfarande kvar. Den ska bevaras.

L: Alltså det är en restaurering? Hembygdsföreningen som har

A: Hembygdsföreningen har tagit över den gården, fast mammas bröder får stanna där så länge som di vill.

L: Är det något speciellt namn på gården?

A: Ja, det är Andersgård.

L: Andersgården. I Stafsinge.

A: Det är många som kallar den Den gamla gården. För Den är ju gammal och nu har di börjat och ändra på arkitekturen.

L: Jaha.

A: Men den står kvar, en inbygd gård, så som di byggde i Halland på den tiden. Jag tror att den typen existerar inte.

L: Nämnde Er far någonting om idén med att bygga dessa gårdar så inbyggda som de var, själva bakgrunden till det?

A: Ja, det var så mycket .... vind

L: Vind.

A: Vind! Höststormarna från Kattegatt. de var kraftiga.

L: De berättade att det var kraftiga vindar?

A: Ja, det förstod jag ju själv.

L: Ja fast Ni kommer inte ihåg det som liten men

A: Nej men jag har varit där.

L: Att det blåser mycket.

A: Ja sista gången jag varit, vid jultiden. Så jag hade den erfarenhet att det kan blåsa på Kattegatt.

L: Jaha.

A: Min far hade berättat mycket om den kyrka där Han var konfirmerad. Han hade alltid besökt kyrkan där. Så nu när jag var i Sverige den sista gången 1964, jag reste dit i oktober, så var jag i Stafsinge om jul och jag besökte Morups kyrka på juldagsmorgonen. Och det var verkligen någonting jag alltid tänkt, det skulle vara intressant att besöka julotta i min faders kyrka. Så det var Verkligen mycket vackert och kyrkan var fullsatt och jag träffade många släktingar och vänner. Det var intressant när folk kom och förstod att jag var ifrån Amerika. Och kunde förstå svenska; högmässan, den var ju mycket vacker och högtidlig. Morups kyrka är en mycket gammal kyrka. Den har varit där kanske under 1600-talet. Kyrkoherden är anställd där i Morup. Min.. Torsten Medin, som var där när pappa konfirmerades, och han talade mycket om Honom - och så var det prosten Björk, var den prästen som var i Stafsinge när mamma bodde i Sverige, för vi hörde mycket om Dem också.

Transkriberat från kassetband 2011-01-17 /O-KS